

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Diss.

40

3607

-5-

4 Pss. 3607,5

4° 3607/3. 4° 3607/5

DISPVITATIO THEOLOGICA
DE VERA ET FAL-
SA DIFFERENTIA VETERIS ET
NOVÆ LEGIS, CONTRA FVNDA-
mentum LVTHERANÆ doctrinæ, à CALVINO
etiam receptum, & à MELANCHTHONE, KEMNICO,
HEERBRANDO, & aliis passim Sectariis repetitum,
quo vanissimè ponitur, promissiones euangelicas, non sicut promissio-
nes legis veteris ab obseruatione mandatorum
tanquam à conditione dependere.

IN CATHOLICA ACADEMIA INGOLSTA-
dienſi, anno 1580. die Iulij publicè propofita.

PRÆSIDE

GREGORIO DE VALENTIA, SOCIE-
tatis IESV, Theol. D. & Professore.

RESPONDENTE PRO SECUNDA IN THEO-
logia laurea consequenda

DOCTISSIMO .M. CHRISTOPHORO SELLA
NORIBERGENSI, REVERENDISS. ET
Illustris. Iulij Episcopi Herib. & Orientalis Fran-
ciae Ducie, alumno.

VT VOLUNTATEM DEI FACIENTES REPORTETIS PRO-
MISSIONEM. Ad Hebræ. 10.

INGOLSTADII

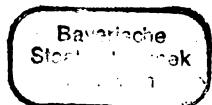
Apud DAVIDEM SARTORIVM,
Anno M. D. LXXX.

373

<36614152070013

<36614152070013

Bayer. Staatsbibliothek

ILLVSTRISSIMO
PRINCIPI, DOMINO DOMINO
AL'EXANDRO, DVCI SLVCensi, ET
COPELIENSI, &c. GREGORIVS DE VA-
LENTIA SOCIETATIS IESV THEOLOGVS
gratiam & pacem à D e o Opt.
Max. precatur.

V M SVPERIORIBVS DIE-
bus, Illusterrime Princeps, ipso cursu
mearum lectionum ad eum locū per-
uenisse, ubi mihi ratio veteris &
nouae legis, atq; adeo utriusq; differē-
tia auditoribus explicanda erat, ad
eamq; rem commentationes etiam
Sectariorum, quas de hoc argumēto
legeram, aliquantò diligentius perpenderem, non equidem sum
eorum ignorantiam, qua in alijs etiam controuersiis paſſim la-
buntur, admiratus, sed iactantiam immoderatam cum inscīta
erroreg, coniunctam existimauī meritō redarguendam. Glo-
riantur enim valde, quasi argumentum hoc pulchre ab ipsis ex-
pli catum exornatūq; sit, cūm re vera illud maximē inuoluerint
atq; corruperint. Quare cūm aliquid videretur esse hoc tem-
pore, pro consuetudine schola nostra, publicē disputādum, factu-
rum me rem neg, inutilem, neg, parum necessariam iudicauī, si
materiam hanc ad publicam disputationem, ita D E O bene iu-
uante, exponerem, ut & ratio doctrina vera intelligeretur, &
leuitas etiam commentitie fabula, qua isti reliqua fere prava
dogmata stabilire conantur, appareret. Quod ut consequi
possem, in priori disputationis parte simpliciter afferui verita-
tem; in posteriori autem examinare constitui errorem. Vbi,
quibus omnino modis istorum sententia concipi posſit, quoniam
ipsi -

ipsimet quid loquantur, neg, satis explicant, neg, etiam intelligunt, primò mibi docendum fuit: Deinde sensus omnes, quorum aliquem necesse est tam futili opinioni subiectum esse, ordine sum persequutus, & ut mibi videtur, adiutore Christo reuici. Tuo verò nomini, Illusterrime Princeps, hanc lucubratiunculam inscribere atq, dicare volui, ut, quod in primis cupiebam, vel hac ratione, quando alia modò non suppetit, testatū publicè facerem iudicium de præclara tua dignitate meum. Animaduertit enim hoc tempore, quo nobiscum studiorum gratia commoraris, prater amplissimi generis splendorem, quo familia tua est insignis, tantis te ornamentis, rectissima indolis, humanitatis, gratuitatis, modestiae & reliquarum virtutum diuinitus auctum esse, quanta in Principe, ista tua præsertim etate, ad exemplū predicare, non mihi vicium assentationis, sed officium virtuti debitum videtur. Quæsi, ut fecisti hactenus, animo, quemadmodum decet, erga diuinam bonitatem gratissimo exercere excole reg, perrexeris, nihil dubitare possumus, quin sis ad magnam diuini nominis gloriam expectationi, qua de Celsitudine tua apud omnes maxima est, abunde responsurus. Dominus pro sua infinita clementia C. T. sanctissimis donis indies magis ac magis cumulet, incolu memq, conseruet.

DE

DISPUTATIO THEOLOGICA
DE VERA DIFFERENTIA,
PARS PRIOR.

EX DIVINA Ex AVCTORE AT-
que ex fine conuenienter scripturis san-
ctis describi solet; diuinum decretū ho-
minibus præscribens modum necessa-
rium, ut aptè peruenire possint ad super-
naturalem beatitudinem, quæ est vlti-
mus humanæ vitæ finis. Cuius legis quanta præstantia
sit atque vtilitas, ex quatuor virtutibus licet colligere,
quas Dauid pulchre & breuiter ei tribuit verbis illis;
Lex domini IMMACULATA, quoniam nihil præcipit
mali, sed peccatū omne vetat, ac punit: **CONVERTENS** psalm. 18.
ANIMAS, quia de internis etiā animi affectibus, quibus
præcipue homines adhærent Deo, constituit: **TESTI-
MONIVM DOMINI FIDELE**, eò quod certissimè mon-
strat, quid rectum sit, quid contrà prauum: **SAPIEN-
TIAM PRÆSTANS PARVVLIS**, qua ratione nos tan-
quam paruulos de quibusdam rebus erudit, quæ nostrū
captum superant. Quas ob cauſas meritò idem Pro-
pheta; Legem, inquit, pone mihi Domine viam iustifi-
cationum tuarum, & exquiram eam semper. Et, quo- psalm. 118.
modo dilexilegem tuam Domine?

2. Hinc per Sinecdochē lex diuina nonnunquam
dicitur tota religionis summa, quæ non tantum præce-
ptis, quibus data descriptio propriè conuenit, sed etiam
promissionibus, cultu, doctrina, institutis, officiorum
gradibus &c. continetur. Ut cùm ait Dominus; Non
veni soluere legem, sed adimplere. Et Apostolus: Fi-
nis enim legis Christus; pro tota summa religionis Mo-
saicæ rectè lex potest accipi.

vbiq; signi-
ficatur necesse
esse facere que
Lex DEI præ-
scribit. Ut lenit.
18. 19. 20. & 1.
Paralip. 22. &
Psal. 118. Mat.
19. Rom. 2. Ia-
cobi 2. & aliæ
passim.

Ista. 2.

3. Similiter in eo loco, vbi prædictum erat, De Syon exhibet Lex & verbum Domini de Hierusalem, legem accipere debemus, non tantum pro Christi præceptis, quæ Apostoli iussi fuerunt hominibus exponere, sed etiam prototo Christianæ religionis instituto, quod Hierosolymis prædicari est cœptum. Cumq; constet, eam Christi religionem, atq; adeò legem quæ de Syon exiuit, nouam fuisse, apparet etiam, quidquid Sectarij obmurmurent, loquendi consuetudinem rectè obtinuisse, vt Christianæ religionis summa Noua lex vocetur.

4. Sed si differentia primùm exposita fuerit veteris & nouæ legis, qua ratione, iuxta descriptionem initio positam, quæ vtriq; communis est, aliquid faciendum præscribunt, facile indicabimus postea, quid sit etiam inter legem veterem & nouam discrimen, nominibus his acceptis pro tota vtriusq; Religionis summa. Atq; etiam inde intelligetur, quā p̄rogatiuā propriè habeat gratui-ta promissio, siue oblatio gratiæ per Christū, vt ad summam Christianæ religionis pertinet: cuius quidē promissionis annunciationi non negamus, etiam Euangelium.
 1. 2. contra Fau-stum.
 Vide D. Augu-stinum 1. 17. de-crit. c. 17. vbi ait, legem, quæ de Syon exiuit, Euangeliū etiā vocari.

5. Porrò autem vtrectiūs de toto genere iudicetur, intelligendum est, diuinam legem, si eius auctorem Icopumq; præcipuum spectemus, vnam atq; simplicem esse. Est enim auctor Deus, qui, vt Propheta inquit, tanquam rex vnicus & legislator est omnis terræ, omniumque seculorum. Scopus etiam est unus, hominem con-iungere

Psalm. 46.

iungere in hac & in altera vita cum Deo. Vnde apostolus, cum delege veteri & euangelica disputaret, hanc ipsam ob causam insinuavit, utramq; posse cogitari ut veniam, quoniam Vnus, inquit, est Deus, qui IUSTIFICA T Rom. 3. circumcisio[n]em ex fide & præputium per fidem.

6. Etsi autem hoc ita se habeat; ex alijs tamen capitulois non incommodè diuina lex diuidi, & quidem varie potest. PRIMO quidem ex parte diuersi, ut ita dicam, status siue modi, quo existit. Ut alia nimirum sit, quatenus inest in intellectu Dei, qui sapientia sua nobis quædam ad supernaturalem finem consequendum necessaria præscribit; alia, ut consignata literis continetur; alia, ut irradiatione quadam diuinæ sapientiæ in mentibus hominum imprimitur, tum per diuina dona, ut fidei, aut etiam gratiæ, quatenus his illustrata mens certissime iudicat, quid sit propter supernaturalem finem necessariò faciendum; tum per hoc ipsum certum iudicium, in quo diuinæ legis ratio magis adhuc quam in donis ipsis fidei aut gratiæ elucet: quoniam in actu quidem quasi esse[ntiale], ut ita dicam, statum lex omnis habet, (cum definiri soleat, rationis rectæ dictamen) in habitibus autem, quales fides & gratia sunt, non nisi ut in radice, à qua procedit, rationis actus inest, neque in litteris, nisi ut in signis.

7. Et legem quidem diuinam litteris conscriptam esse, nemo dubitat; eam autem & in mente diuina splendere, & in hominum cordibus, ut dictum est, impressam esse, indicare simul videtur ille locus apud Hieremiam: DABO LEGEM MEAM in visceribus eorum, & in corde eorum scribam, vel sicut Apostolus allegauit, Hebr. 8. super scribam eam. Quemadmodum enim eam legem, quam Princeps mandat litteris, duplicem statum habet in-

re intelligimus, vñum in mente atq; ratione principis, cuius decretum est; alterum in litteris, tāquam in signis: sic planè lex diuina, quam Deus præscribit hominibus, non tantū in eorum cordibus superscripta diuinitus est, sed etiam & quidem præcipue in mente diuina, cuius decretum est, sedem habet.

8. Quam rem non satis recte quidam animaduertis se videntur, qui vt diuinam legem ab eterna lege, quę est ratio diuinæ sapientiæ, magis distinguerent, in solis hominum mentibus, fidei vel etiam gratiæ lumine illustratis, eam inesse putauerunt. Cùm tamen nihilominus possint diuina & æterna lex, quamuis in Deo vtraq; collocetur, & quę commoda ratione, atq; alia Dei attributa, distingui. Idem namq; decretum sapientiæ diuinæ vt creaturis ratione præditis præscribit ea, quę ad finem supernaturalem apte consequendum, præstanta sunt, lex diuina; vt verò latius patet, omnibusq; creaturis modum, vt suos ad fines perueniant, necessarium præfigit, lex æterna, diuersa ratione nominatur.

9. Sed est tamen frequentior, addo & vtilior consideratio diuinæ legis, vt in humanis est mentibus per fidem atq; gratiam, sicut antè expositum est, insculpta. Qua sanè ratione Apostolus Euangelij legem vocat legem spiritus & vitæ; sicut aliâs etiam legem fidei. Quia vt

Rom. 8.

Rom. 3.

August. lib. de Spiritu & litter. Augustinus inquit, sicut lex factorum scripta fuit in tabulis lapideis, ita lex fidei in cordibus fidelium. Et alio

ra cap. 26.

Cap. 21. eiusdē in loco; Quę sunt, inquit, leges Dei ab ipso Deo scri-
biri.

ptæ in cordibus, nisi ipsa prætentia Spiritus sancti? Videlicet, ipsum gratię donū, quo Spiritus S. mentem in-
habitat, leges Dei vocat, quia velut radix continet cer-
tum illud fidei iudicium, quod cū nobis, quid ad super-
naturalem finem requiratur, ostendit, quoniam in eo
relucet

relucet diuini decreti lumen, rationem diuinæ legis participat.

10. Potest præterea lex diuina diuidi pro diuersitate temporis quo promulgata est, atq; etiam pro diuersitate perfectionis, nō quidem quæ contingat ex parte Dei sed aliunde vt iam exponemus. Atq; hinc eadiuinorum legum differentia oritur, de qua potissimum disputare instituimus; scilicet veteris, olim per Moysen Israëlitico populo promulgatæ, & nouæ, quæ longè post, velut Lib. 17. deciuis
DEI c. 17. emissa diuinæ virtutis virga, vt Augus. exponit, de Syon primò, iuxta Prophetarum vaticinia, feliciter exiuit, & Psalm. 109.
Isaia. 2. in vniuerso mundo per Apostolos promulgata est. Quā differentiam Apostolus subindicans, Translato, inquit, Hebr. 7. Sacerdotio, necesse est vt legis translatio fiat.

11. Quoniam autē cōstat has leges ita perfectione potissimum differre, vt non vetus noua, per quam est consumatio, sed noua veteri, quæ nihil ad perfectum adduxit, perfectior sit, capita sunt ordine monstrāda, quibus legis nouæ præstantia potissimè continetur; vt verum istarum legum discriminis in scripturis sanctis indicatum, à leuissima fabula Sectariorum, quam postea conuellemus, discerni possit. Ephes. 4.
Hebra. 7.

12. PRIMO igitur lex noua perfectior quam vetus est, quoniam statum habet longè perfectiorem. Statum autem diuinæ legis, cùm in hac disputatione breuitatis ac perspicuitatis causa dico, modum intelligo, quo diuina lex in re aliqua, vt in mente, aut in literis inexistit; sicut à me priùs est expositum. Ratione igitur status perfectioris, lex noua præstantiore est, quia cùm post annum placabilem prædicatum, id est, post Euangelij promulgationem, gratia & facilitate longè quam antea, & à pluribus etiam obtineatur: in plerisq; eiusmodi statum habet, vt

Ioan. 7.

bet, ut etiam per gratiæ habitum in eorum sit cordibus impressa. Lex autem vetus propter cœrnicem duram illius populi, atque etiam quoniam illis temporibus non ita, ut modò, ad beneficiendum erat effusa Dei manus, in paucis cum statum habebat, sed à nullis propemodum obseruata solis ferè mortuisq; literis consignata erat. Sicut Christus Pharisæis exprobrat: Nónne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem?

2. Corinth. 3.

13. Cuius differentiæ consideratione erigere voluit Apostolus suos Corinthios, cùm eos verbis illis consolatione plenis compellat: manifestari quòd Epistola estis Christi, ministrata à nobis & scripta nón atramento, sed spiritu Dei viui, non in tabulis lapideis (sicut olim lex Moysis) sed in tabulis cordis carnalibus. Cum qua sententia bene illud congruit, quod Augustinus ait loco priùs citato: sicut lex factorum in tabulis lapideis; ita legem fidei in cordibus fidelium inscriptam esse.

Exodi 3.

14. SECUNDО est etiam perfectior ex parte finis proximi: Nam veteris legis cultoribus temporalia bona ex instituto proponebátur; siquidem terra Chananorum fuit illi genti ab initio promissa. Legis autem nouæ yhus ferè scopus est regnum cœlorum, quod spiritu alibus bonis, cùm in hac, tum in altera, quam expectamus vita, continetur. Quare Christus in exordio statim suarum concionum, Pœnitentiam, inquit, agite; appropinquabit enim regnum cœlorum: A qua voce, tan-

Match. 4.
Match. 24.August. lib. 4.
contra Faustum
cap. 2. & lib. 1.
de ciu. Dei. c. 11.

contraria ratione Augustinus legem veterem

quam à capite, tota Christianæ religionis summa, euangelium RECONI, & lex noua nominata est, quoniam ex bonis constat, quibus innouamur de die in diem. Quemadmodum contraria ratione Augustinus legem veterem

veterem dictam putat, quoniam promissionem habebat temporalium rerum, quibus homo vetus reficitur.

15. Nam (vt iam de Millenariorum commento, à plerisq; patribus confutato, nihil dicam) quod apud Marcum promissio exstat; Nemo est, qui reliquerit domū, aut fratres, aut sorores, aut patrem aut matrem, aut filios, aut agros propter me & propter Euangelium, qui non accipiet centies tantum nunc in tempore hoc, domos & fratres & sorores &c. hoc vel ad spiritualia bona, quæ instar sunt omnium temporalium, etiam centies multiplicatorum, referri potest, vt Beda in commentarijs illius loci interpretatus est; Vel si intelligatur etiam, vt alijs placuit, de commoditate temporali, quam Apostoli & alij fideles ex communicatione cum alijs fidelibus, officio beneficentiaq; tanquam patribus & fratribus, consequuti sunt, ne itaq; quidem ea promissio temporalia ex instituto & purè, sicut promissiones veteris legis, pollicetur. Quandoquidem ea commoditas ex aliena fide atq; charitate penderet, & tum consolatione spirituali, ob mutuam fidelium charitatem, tum etiam tribulationibus multis, vt ibi Marcus dicit, admixta promittitur; idq; obiter, monstrato simul præcipuo fine, qui est vita æterna, neq; nullius aut regni, aut dignitatis temporalis in specie facta mentione.

16. T E R T I O , ex modo, quo impellit homines ad sui observationem. Hoc enim facit, non aliquo iniecto timore pœnarum temporalium, qui fuit modus seruiliarum atque imperfectior legis veteris, sed in primis charitate, quæ vt ait Apostolus, diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Atque hoc quidem ob causam etiam causam legi nouæ tribui-

tribuitur, quoniam ut antea dictum est, facilè habet illum statum, iuxta quem habitu non solum fidei, sed etiā gratiæ & charitatis est in corde impressa. Quo sit ut non solum iubeat, sed ipsa etiam quatenus existit eo modo, adiuuet hominem ad sui obseruationem ex amore, quæ est præclara obseruandi ratio.

*August. lib. cōtra Adimantum Manichæum cap. 17.
Matth. 11.*

17. Quamobrem bene ac sapienter ab Augustino dictum est: Brevis differentia legis & Euangelij est timor & amor. Quæ etiam causa est, cur nouæ legis suave iugum esse, & onus leue dicatur: quia videlicet ipsius legis ope, ut characteribus charitatis in corde scripta est, faci-

Aug. in tract. de laudibus charitatis.

Et lib. de natura & gratia cap. 69.

*1. Ioan. 5.
Aétorum 15.
Ab Apos. Rom. 3. & ab August.
lib. de Spíitu & litera cap. 26.
2. Cor. 3.*

ad Hebr. 10.

lē portatur. Quemadmodum Augustinus quoq; locum illum Ioan. interpretatur, Et mandata eius grauia non sunt; nimirum, inquit, amanti. Contrà verò legis veteris importabile iugum fuisse dicitur, non tantum quia plura officia externa requirebat, qua de causa anteriorum dicitur lex factorum, sed eò etiam, quod solis ferè scripta literis, vires ad se supportandam non suppeditabat; & præterea administratio mortis erat, hoc est, mortis aliarūmq; pœnarum temporalium formidine, qua solemus grauius cōcuti, terrebat. Quod lex noua non facit: Quanquam in altera vita transgressores eius deteriora multò, ut Apostolus disputat, supplicia maneāt; sed cùm eorum metus, quæ nostra est infirmitas, plerumq; nobis minùs molestus & grauis sit, quam formido temporalium pœnarum, non perinde lex noua timorem incutere censem, atq; lex vetus.

18. QVARTO ex parte materiæ multò pefectioris in qua versatur. Nam ut officia moralia quæ sunt legi nouæ cum lege veteri & naturali lege communia, præterea, externus certè Sacramentorum cultus quem prescribit, longè præstantior est, quam ceremoniæ veteres, in qui-

in quibus fuit præsentium vmbra, quæq; fuerūt propter Ad Hebr. 10
earum infirmitatem decretis perfectioribus euacuatæ. Ad Ephes. 2.
Sed & fidem illustriorem requirit, & de internis animi Vide Clem. R. o.
motibus, apertiùs & vberiùs constituit. Iam enim ad l. 6. confit. A.
radicem arboris securis posita est; vt nisi abundauerit postolicarum.
iustitia nostra plus quam Pharisæorum & scribarum, in c. 23.
cœlorum regnum intraturi non simus. Matth. 3.

19. Summam verò eorum quæ in materia nouæ legis
excellunt, Dominus ferè complexus est in eo sermone,
cuius fuit conclusio: Omnis qui audit verba mea, & facit Matth. 7.

ea (audiant Sectarij qui valorem ad salutem apprehe-
dendam non concedunt factis) assimilabitur viro sa-
pienti, qui ædificat domum suam supra petram, &c. Ex Lib. 1. de sermo
quibus verbis colligit Augustinus, illum Domini sermo ne Dñi in mon-
nem omnibus præceptis, quibus Christiana vita forma- te, sub initium.
tur, fuisse perfectum. & l. 2. c. 40.

20. Sed cùm festinemus alio, non est iam exponendum
ille locus. Tantùm biò obiter pertinaciam vel incogi- In disputatione
tantiam mei HERBRANDI, notari cupio; qui cùm de Euang. num.
negare non possit, nouum saltē cùmq; perfectiorem 13. 14. 18, &c.
Sacramentorum vsum, fidémq; multorum articulorū,
quorum explicatam notitiam lex vetus nō requirebat,
Christūltra præcepta decalogi iniunxit, temerè scri-
bit, illum neq; legislatorem fuisse, neq; nullum perfectius
præceptū, ad præcepta per Moysen promulgata, de no-
uo addidisse, idéoq; nullam esse nouam Christi legem;
contra Prophetæ verbum: De Syon exhibet lex & verbū Isaiæ 2.
Domini de Hierusalem. Et: Dominus enim (Messias) Isaiæ 33.
iudex noster, dominus LEGIFER noster, dominus rex Vide Augu. lib.
noster ipse saluabit nos. 1. 8. de ciuit. cap.
54. vbiait, de le-
ge quæ p. Chri-
stum data est, in
telligi vaticinū illud Isaiæ 2.

21. QVINTO ex parte efficaciæ. Nam iustificat; sicut
Apostolus ait: Non erubesco Euangelium; virtus enim

Rom. 1.
Rom. 8.

Rom. 3.
Gal. 3.

Locis cit.

Dei est, in salutem omni credenti. Et; Lex spiritus vi-
tæ in Christo Iesu liberavit me à lege peccati & mortis.
Ex operibus autem legis non iustificabitur omnis caro
coram illo. Sed cùm hoc sit præcipuum & omniū maximum
inter legem nouam & veterem discrimen, non est tñ sa-
tis expeditum, quo sensu illud accipi possit, aut debeat.

22. Ergo ut hoc rectius explicemus, illud primò po-
nendum est, cùm iustificandi vim ex Apostoli sententia
legi nouæ tribuimus, & in lege veteri fuisse negamus,
legem veterem cōsiderare nos posse totam simpliciter,
vt præcepta omnis generis continebat. Etenim ea rati-
one, qua infra ex orthodoxa sententia declarabim', legē
veterem non iustificasse, iustificare autem nouam, cer-
tum est, nullum genus præceptorum, ne moralium qui-
dem veteris legis, iustificare potuisse. Quod ex Apo-
stolo etiam sic postea Christo propitio planū faciemus,
vt perspicuè appareat, quām longè ab eius mente Secta-
rij aberrant, cùm ex eius de hoc argumento disputatio-
nibus colligunt, fidem esse aut fuisse aliquando solam,
quæ gratiam apprehendat. Docebimus enim nihilomi-
nus, uno quodam modo ac respectu, obseruationem eti-
am præceptorum legis, præsertim moralium, ad salutem
valuisse; et multò magis modò valere obseruationem
legis nouæ. Nunc admonitione hac præmissa, priusquā
rationes explicemus, quibus lex noua, non autē vetus iu-
stificat, modos remouebo, quibus id intelligi nō debet.

23. Ac primò extra controversiam est, non esse refe-
rendum hoc discrimen ad moralem iustitiam, quæ aut
in habitu consistens, actionibus cum naturali ratione
congruentibus exercetur, aut in his ipsis actionibus elu-
cet, quæq; dicitur iustitia quoad homines. Istiusmodi
namq; iustitiam, qui legem veterem custodiebant se di-
pso consequebantur. Vnde Apostolus, si præputium, in-
quit,

quit, IUSTITIA s legis custodiat, nonne præputiū illius in circumcisioñē reputabitur? Iustitia igitur, quā præ lege veteri lex noua conferre dicitur, alterius generis iustitia est, qua videlicet iustus quis redditur corā Deo, ipsiq; fit gratus & acceptus ad vitā æternā. De qua D. Paulus: In Galat. 3. legē nemo iustificabitur apud Deū. Et si Abrahā ex operibus legis iustificatus est, habet gloriā sed nō apud Deū: Rom. 4. 24. Neq; etiā recte q̄s intellexerit, præcepta legis nouę per se ipsa, vt scripto aut voce tradita sunt, habere vim cōferendī iustitiam coram Deo. Estenim, vt D. Augustin. D. Augn. lib. de annotauit, præceptis vtriusq; legis commune, vt per se spiritu & littera cap. 14 & 17. considerata, quatenus extra hominem existunt, nemine & ex illo D. iustificant, sed potius transgressores damnant, hoc est Thom. 1. 2. q̄ peccati eos redarguant, eatusq; , vt Apostolus loquitur, occidant. Quo in sensu recte idem Augustinus ad v. 106. art. 2. Rom. 7. locis pauld ante cit. tramq; legem pertinere etiam putat, quod in alio loco 2. Cor. 3. Apostolus inquit, literam occidere.

25. Sed neq; propriè sensus est, hanc esse nouæ legis prærogatiuā vt qui eius præcepta omnia factō execqtur, is gratiā adipiscatur corā Deo. Ad iustitiam. n. obtinendā satis homini est obseruatio præceptorū omniū secundū animi propositum, quod aetu fidei & charitatis vel pœnitentiæ, saltem implicitè continetur. Siquidē executione ipsa non omnibus occasio datur, ad impleendi omnia, & si cui datur, vix fieri potest, quin is gratiam consequatur, priusquā omnia implete.

26. Porrò si propter hanc causam hoc discrimen ad obseruationem vtriusq; legis secundū propositū, quod saltem fide & charitate aut pœnitentia continetur, accommodandum sit, (sicut in primis accommodari debet, vt postvidebimus) hoc ita cautè faciendum est, vt vim cōciliandi iustitiam, neq; omni modo obseruationi nouæ legis secundū id propositum tribuamus, cùm eam iusti-

iustificare assertimus, neq; etiam omni modo & respectu obseruationi simili veteris legis negemus, cum eam dicimus non iustificauisse. Nam neq; ea legis nouæ obseruatio conciliat gratiam tanquam eius meritum, (tuc enim non esset gratia, vt Apostolus rectè disputat) & obseruationem legis veteris certissimum est, per relationem, vt sic dicam, ad Christum futurum, aliquid ad obtinendam iustitiam contulisse. Quod vel ex illo Christi responso ad legisperitum apparet, Hoc fac & viues. Itē ex illo Apostoli loco: *Quicunq; in lege peccauerunt, per legē iudicabuntur: non n. auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabūtur.* Et: *Circūcisio quidem prodest si legē obserues.* Et: *Scimus quòd lex spiritualis est.* Vt iam alia testimonia præteream.

27. Quibus explicatis possumus diuersis modis illud discrimen exponere: primò, vt sit sensus, legem nouam statum habere quo ipsa nos propter Christum iustos facit, quoniam vt suprà explicatum est, in cordibus nostris est conscripta per gratiam & charitatem; quibus, Christo id promerente, iusti, & grati Deo sumus: legem autem veterem è contrario habuisse statum, quo non ipsa homines iustos faceret, sed damnaret potius, quatenus literis conscripta præscribebat ea quæ non siebant. Secundò, vt sit etiam sensus, lege noua usum Sacramentorum eiusmodi præcipi, quæ non sint egēna elementa, vt illa antiqua, sed quæ vt instrumenta valeant efficienter conferre gratiam: legem autem veterem huius generis Sacramentis caruisse.

28. Sed quamuis istæ explicationes per se sint veræ, & à magnis authoribus adhibeantur, ex Apostoli tamen sententia, atq; etiam ex mente orthodoxorum patrum, præcipue videtur hoc discrimen accommodandum esse sim-

Rom. 11.

Lucr. 10.

Rom. 2.

Rom. 7.

Conc. 12.

Galat. 4.

se simpliciter ad vtriusq; legis obseruationem eo modo
& cautione , qua paulò antè diximus; vt sit hīc sensus:
Quamuis obseruationi veteris legis saltē secundūm
propositum quod fide, charitate &c. contineretur, com-
mune cum obseruatione simili nouæ legis fuerit, vt ali-
quo tandem modo (excepta vtrōbique semper ratione
propria meriti) ad iustitiam valeret, sic videlicet, vt eam
homini tanquam necessaria dispositio conciliaret : hoc
tamen interesset, quòd id non conueniebat illi absolutè
& per se, vt erat præcisè obseruatio illius legis, quatenus
promulgata fuit per Moysen, & pro illo tempore, & illis
circumstantiis &c. sed per relationem ad Christum alio
tempore venturum , atque adeò ad aliam legem cuius
Christus erat futurus auctor: Contrà verò obseruationi
nouæ legis id competit per se contrario modo, hoc est,
nō per relationem ad aliam legem aut legislatorem, sed
propter auctoritatem & meritum sui auctoris Christi,
atque eatus certè secundūm se. Siquidem quod ob-
seruationi alicuius legis ex conditore suo conuenit, id
ab ipsa lege non est alienum, vt quæ à legislatore vim at-
que rationem legis habet.

29. Per se autē sine illa relatione ad viuificatricē Chri-
sti virtutem significat Apostolus, legem illam veterem
damnauisse potiùs homines transgressores, & ostendisse
excitauisseque quodammodo peccatum , quatenus &
nature legem vitiis penè iam obrutam denuo illustravit,
monstrauitq; consequenter peccata cum ea pugnantia,
quæ in hominum cognitione propter illorum cæcita-
tem erant sepulta atque mortua; & ea requisiuit, quæ
ferè nō sunt facta. Tum etiam opere completa per se Rom. 4.
quoque, vt idem Apostolus indicat, cultoribus suis iusti- Hebr. 9.
tiam apud homines conferebat , atq; etiam iusticias sive

C emun-

emundationes carnis, hoc est immunitates quasdam, ut
sine legis impedimento, quo propter iniurias aliquas in-
nodabantur, liberè vacare & interesse possent cæremo-
nijs. Sed iustitiam corā Deo nō nisi per relationē ad Chri-
stum legis nouæ auctorē, vt dictū est, conciliare poterat;

cūm tñ lex noua eam virtutem non ex alieno sed ex pro-
prio auctore, adeoq; quodammodo ex proprijs habeat.

30. Atq; hoc quidem discrimen ita expositum, passim
indicauit Apostolus. Vt cūm ait: Vnus est Deus iustifi-
cans circumcisōnem ex fide (en respectum ad Christū)
& præputium per fidem. Item cūm subiungit: Quid er-
go, legem destruimus per fidem? absit; sed legem statui-
mus. Id est, indicamus Christum, ex quo lex virtutem
accipiebat, vt eius obseruatio ad iustitiam prodesset. Si-
cut paulò antè hanc ob causam dixerat, Christum pro-
positum esse à Deo, propitiationē per fidem in sanguine
ipsius, ad ostensionem iustitiae suæ, propter remissionē
præcedentium delictorū, in sustentatione Dei, ad ostē-
sionem iustitiae eius in hoc tempore. Id est, vt intellige-
retur, cuius respectu atq; merito Deus antea legis culto-
ribus peccata remiserit, cōtuleritq; iustitiam suā, cuius
videlicet ipse sol⁹ auctor est, quaq; homines iustos facit.

Rom. 8. Quod ipsum alibi explicat. Nā quod impossibile, inqt,
erat legi, in quo infirmabatur p carnē, Deus filiū suū mit-
tēs in similitudinē carnis peccati, & de peccato dānauit
peccatū in carne, vti iustificatio legis impleretur in nobis.

31. Et vt alia loca præterea, satis ostendit Apostolus, eo
solūm modo, quo dicimus, obseruationi legis veteris iu-
stificandi vim se negauisse, cūm illo etiā argumento ipsā
non iustificāsse pbat; quia si per legē, inquit, iustitia, ergo
gratis Christus mortuus est. Quæ certè cōclusio non fe-
quitur, si obseruatio legis, per relationem ad passionem

Christi

Christi futurā, valebat ad iustitiam; sed si per se sine hu-
iustusmodi respectu iustificabat. Quare hoc tantum Apo-
stolus negat. Quod etiam paulò superius declarat, cùm
assertionem ipsam ponit his verbis: scientes quòd non
iustificatur homo ex operibus legis nisi per fidem IESV
Christi. Id est, non sine relatione fidei ad Christum; si-
cūt apertiùs significat dictio græca ἵνα μή, id est, si non
per fidem IESV Christi.

32. Quo quidem sensu antea monui de tota lege vete-
ri simpliciter dici posse, quòd nō iustificauerit. Certum
est enim, sine relatione ad Christum, neq; obseruationē
præceptorum moralium ad iustitiam per se, vt erat pro-
priè obseruatio illius legis traditæ per Moysen, valuisse.
Itaq; aliquot in locis Apostolus iustificandi vim per se si-
ne respectu ad Christū omnino toti legi negat, etiā secū-
dūm ea præcepta, quæ materiam haberent cū præceptis
legis naturalis cōmunem, ad omnes gētes pertinentē: vt
inde nimirū doceat, oēs æquè sine Christo peccatores
fuisse, indiguisseq; beneficio redemptionis ad iustitiam.

33. Vt cùm ait: Iustitia autem Dei per fidē IESV Chri- Rom. 3.
sti in omnes & super omnes qui credunt in eum. Non n.
inquit, est distinctio; omnes enim peccauerunt & egent
gloria Dei. Et; causati sumus Iudæos & Græcos omnes Ibidem.
sub peccato esse, sicut scriptū est, quoniā nō est iustus q.s-
quam &c. Et; conclusit scriptura omnia sub peccato, vt Gal. 3.
promissio ex fide IESV Christi daretur credētibus. Et; si Rom. 4.
Abrahā ex operibus legis iustificatus est, habet gloriā sed
non apud Deū. Quo loco in lege itē naturæ, vt qua sola
tunc Abrahā tenebatur, negat fuisse per se vim iustificā-
di sine relatione fidei erga benedictū semē illi promissū.
Quanquā aliās etiā sicut disputationis opportunitas po-
stulabat, ita conatur auctoritatē minuere veteris legis,

Rom. 3.

ut propriè quidem vim iustificandi per se illi neget, quo ad præcepta cæremonialia, in quibus potissimum Iudæi gloriabantur, tanquam in his, quæ ipsorum essent omni modo propria. Quò spectat illud: An Iudæorum Deus tantum? nonne & gentium?

34. **QVÆ DOCTRINA** manifestè indicat, summum esse Lutheranorum stuporem, qui ex his atq; similibus Apostoli sententiis colligunt, nullam nunc aliam actionem rectam præter solam fidem conciliare gratiam: cum ille solùm disputet, nulli certè aut operi aut actioni conuenire, ut gratiam conciliet, ea præcisè ratione, qua fuit per legem olim à Moysè promulgatam, aut etiam per legem naturalem, præscripta, sine fidei relatione ad Christum.

35. **Quod** vt melius intelligatur, atque etiam vt apertatur via ad rectam intelligentiam multorum locorum, **ex epistola præsertim ad Romanos & Galatas**, quibus isti abutuntur, notanda est ratio atque series disputationis Apostolicæ. Scopus præcipuus est, vt trique populo, Iudæorum & Gentilium, legem Christi persuadere, qua lex vetus sicut antiquata fuerit, vt neq; obseruatio moralium iam nobis ex vi legis illius, aut sub comminatione illarum pœnarum necessaria; sed tantum ex vi legis nouæ & naturæ, quam Christus etiam confirmauit; neque obseruatione cæremonialium, propter illorum infirmitatem & significationem iam completam, sine iactura salutis, vti possimus. Hoc vt euincat, principium illud sæpe sumit & inculcat, obseruationem legis veteris, siue quoad præcepta cæremonialia siue etiam quoad moralia, quæ cum lege naturæ materiam habebant communem, per se, vt erat obseruatio illius legis, non valuisse, sine relatione fidei ad Christum, conciliare iustitiam.

Scopus Apostoli
ad Rom. & Gal.**Quod**

Quod principium duabus præcipue viis probare niti-
tur. Vna est, quoniam ex operibus legis nemo mereba-
tur iustitiam, quasi ea ratione obseruatio legis per se gra-
tiam conciliaret. Id quod rursus confirmat, quoniam
Abraham & alij non propter executionem operum, sed
per fidem in Christum, (non exclusa tamen charitate,
sine qua cætera nihil valere constanter docet) quæ sine
vllijs operis executione haberi potest, gratiam adepti
sunt: tum etiam quia si gratia homini daretur ex proprij
operis, aut ex cuiuscunq; omnino actionis etiam internę
merito, iam non esset gratia. Alteravia, qua illud princi-
pium probat, est, quoniam non ij solūm, qui ex circum-
cisione erant, & lege promulgata per Moysen teneban-
tur, sed etiam alij ex gentibus iustitiam per fidē in Chri-
stum sunt consequuti. Nam & hinc etiam fit credibile,
obseruationem legis non habuisse vim conciliandi iu-
stitiam per se ex propria ratione sua, sed alio ex capite,
quod potuerit illi esse cum obseruatione legis naturalis
commune, atque adeò gentibus etiam prodesse, nempe
ex relatione ad Christum. Non enim qui in manifesto
Iudeus est, neque quæ in manifesto in carne est circum-
cisio, sed qui in abscondito Iudeus, & circumcisio cordis
in spiritu non litera. Ergo ex illo principio, quod Apo-
stolus sumpsit, quodque tum auctoritate sua, tum aliis
explicationibus confirmauit, tandem id, quoderat ipsi
propositum, conclusit, perfecta iam redemptione per
Christum, legeque noua fidei promulgata, ab omnibus
eam recipi debere; legemq; veterem, quæ ad Christum
tanquam ad ipsius finem & terminum, in quem respicie-
bat, via quædam fuit, exoleuisse.

36. Hanc explicationem si rectè quis animaduerterit,
eamq; cum disputationibus D. Pauli de hoc argumento

C 3 con-

^{1. Cor. 13.}

^{Rom. 2.}

contulerit, deprehendet profectò, nihil minus Aposto-
lo in mentem venisse, quam illud quod Sectarij somni-
ant, charitatis aut pœnitentiaz actum, ut à legis nouæ au-
tore Christo præscribitur, ciusq; meritis nititur, non
etiam vnâ cum fide conciliare seu apprehendere (ut isti
loquuntur) iustitiam.

37. Sed de istorum absurditate atq; errore dicemus
paulò pòst. Hactenus enim doctrinam tantùm veram,
de vtriusq; legis discrimine, exponere voluimus. Quæ
rectè intellecta multas illustrat scripturæ sententias. Ex
eaenim intelligitur primùm, præclarè inter D. Paulum

Rom. 3. 4. 7. 11. & D. Iacobum conuenire, quamuis ille neminem ex o-
Galat. 3. & si- peribus legis iustificari; hic autem ex operibus legis iu-
milibus, Iac. 2. stificari hominem, non ex fide tantùm, scripsit. Vtrū-
que enim est diuersa ratione verum: Videlicet, & opera
legis præcisè sine relatione ad Christum ad iustitiam nō
valere, quod D. Paulus disputauit, & cum ea relatione
adeoq; cum fide coniuncta valere, quod D. Iacobus af-
firmat, & D. Paulus nunquam inficiari voluit.

Galat. 3. 38. Item hinc intelligitur, cur Apostolus legem veterem
quasi pædagogum ad Christum fuisse dixerit, quia
videlicet rudiora quædā & imperfecta præcepta trade-
bar, quorū disciplina ille populus velut parvulus cōtine-
retur, & quasi conclusus, ut Apostolus loquitur, custodi-
retur, donec veniret Christi fides, ad quam præparabat
lex illa.

Ibidem. 39. Sic etiam quod Christus ait, venisse se, nō vt legem
Matth. 5. solueret sed vt adimpleret, ideo etiam dixit, quoniam
venit vt precium solueret, cuius respectu obseruatio le-
Rom. 3. gis aliquid valuerat. Quæ fuit etiam Apostolo causa vt
diceret, legem non destrui per fidem, sed statui potius.
Ioan. 14. Ioannes quoque legem non nisi per Christum valuis-
se con-

se conciliare gratiam, satis illa oratione indicat; Lex per Moysen data est, gratia & veritas p̄ Iesū Christū facta est.

Aug. lib. 3. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 4.

40. Et ne omnia persequar eandem rationem habet id quod B. Augustinus animaduertit, qui ex patribus veteris testamenti iustitiam adepti sunt, etenus quidē nō ad vetus testamentū, sed ad nouum pertinuisse, quia scilicet ut in gratiā recipere tur, obseruatio illius legis nō fecit quatenus fuit obseruatio legis illius, sed quatenus cōiuncta cū fide in Christū nouę legis ac testamēti auctōrē.

41. Ex Q̄ VIBVS rebus illud etiā intelligitur, legē nouam perfectiorem esse, quam legem veterem, licet accipiamus hæc nomina non tantūm propriè sicut haec tenus ut lex noua & vetus præceptis continetur, sed impropriè, ut significant summam vtriusq; religionis nouæ & veteris. Nam ut haec tenus expositū est, ideo lex noua, ut in præceptis consistit, perfectior est lege veteri, quia respectū habet ad perfectiore cultū, ad redēptionē per Christū ipsius auctōrē iam perfectā, ad meliorū bonorū promissiones, ad gratiā vberiorē, ad illustriorem fidē, adeoq; doctrinam explicatiōrem &c. Quæ omnia cūm ad summam Christianæ religionis pertineant, fit ut illa longè perfectior sit quam summa religionis veteris.

42. Eadem ratione constat, testamentum nouum veteri testamento perfectius esse, si nomina hæc, ut sœpe solent, pro noua & veteri religione sumantur: iuxta ille Apostoli: Nunc autem melius sortitus est ministeriū quanto & melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromotionibus sanctū est. Quia in significatiōne dici etiā solet inter Euangeliū acceptū pro tota summa legis nouæ & legē veterē interessere; illudq; longè perfectius esse. Nam & Euangeliī vox, ut initio dicebat Conc. 3. mus, non tantūm pro læto nuntio, quale est remissionis peccato-

Vide Aug. lib. 1. 8.
decisit c. 1. 1. &
l. de Spiritu &
litera. c. 1. 8.
Hebræ. 8.

peccatorum annuntiatio, sed etiam pro tota Christi religione nonnunquam ponitur, sicut & vox legis nouæ.

Rom.1. Vt cùm ait Apostolus: Segregatus in Euangelium Dei, quod antè promiserat per Prophetas suos: Et Christus,

Marci vlt. Euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ. Nimirum (vt Matthæus pluribus verbis

retulit) docentes eos seruare omnia, quæcunq; mandaui vobis. Ex quibus quidem vna tantùm pars est fides, vel pœnitentia ad remissionem peccatorum. Nam verissimè

Lib. de fide & operibus c.9. Augustinus: hoc est, inquit, euangelizare Christum, non tantùm dicere, q; sunt credēda de Christo, sed etiam quæ obseruāda ei, qui accedit ad compagē corporis Christi.

DE FALSA DIFFERENTIA,

PARS POSTERIOR.

**Caluin. lib. 3. in
stit. ca. 11. Secti.
17. Vbietiam se
et. 19. exp̄sē
defendit sola fi-
de hominem iu-
stificari.**

**Philipp. in loco
de lege & Euan-
gelio. Heerbran.
in Compendio
Theol. c. de diff.
legis & Evangel.**

**Kemnitius in
Exam. Concil.
Trid. cont. c. 11.
sc. 6. q. 1. debo.
nis operib; &c.
ex doctrina Lu-
theri in lib. de ii.
Christi. & calvias.**

**Deuter. 27.
Exod. 18. &
Rom. 10.
Ioan. 3. Rom. 3.**

**XPLICATA IAM DIFFERENTIA VERA
veteris & nouæ legis, reliquum est, vt falsam
absurdissimamq; differentiam, quam inter
vtramq; religionem assignat aduersarij, ex-
aminemus. Aiunt enim, hoc esse in primis discrimen, q;
lex yetus habebat pmissiones gratiæ & vitæ æternæ con-
ditionales, si videlicet quis perfectè obseruaret diuina
præcepta, iuxta illud, inquiunt: Maledictus qui non per-
manserit in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis, vt
faciat ea. Et: Qui fecerit homo viuet in eis. Lex aut noua
vel Euangelium, vt illi loqui inalunt, habet, inquiunt,
promissionem gratiæ & vitæ æternæ absolutam, quæ ab
obseruatione præceptorum tanquam à conditione non
pendeat, sed fide sola apprehendatur, iuxta illud: Vt
omnis, qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam
æternam. Et: Iustificati gratis per gratiam ipsius per
redem-**

redemptionem, quæ est in CHRISTO IESV, quem proponuit Deus propitiationē perfidem in sanguine ipsius.

44. Quod eam etiam ob causam sic docent, ut sententiam alteram æquè vanam faciliùs persuadere possint, videlicet vñūquemq; non tantum generatim, sicut scriptura & Symbolū Apostolicū loquuntur, credere debe-re remissionē peccatorum, & gratiam ijs dari, quibus ratione diuinitus constituta Dominicæ passionis virtus prodest, sed in particulari etiam, & quidem pari certitudine, se iam in gratiam receptum esse. Vident enim neminem hoc sibi tam certò, quam ipsi volunt, persuadere posse, si euangelica promissio pēdeat ab obseruatiōne debita præceptorum; cùm propter naturæ infirmitatem nullus omnino sit, qui certò statuere possit, ita se præcepta seruare, sicut oportet.

45. Ego verò cùm phantasma istud attentiùs considero, ex aliquatrium imaginationum, quarū quælibet falsa etiam & hæretica est, necessariò illud profici sci de-

Sententiam hec reticorum tribus modis intel ligi posse.

bere animaduerto. Sienim quæram, cur sola fides faciat, ut promissio gratiæ & vitæ æternæ adimpleatur in nobis, neq; ad eam rem obseruatio præceptorum tanquam necessaria conditio requiratur, necesse est, respōdeant, causam esse, quia vel nullis omnino præceptis, præterq; præcepto fidei, tenemur; vel si tenemur, eorum tamen obseruationē nullo modo nobis necessariā ad eū finem esse, ut gratiam vel gloriam consequamur; vel si aliquo modo ad eum finem est necessaria, non eo modo certè, quasi illa gratiam & gloriam conciliet & apprehendat, sed solius fidei hoc munus esse. Ne autem queri possint, me hanc ipsorum doctrinam nō eo sensu, quo ipsi intelligunt, oppugnare, euincam ordine, illā omnibus his tribus modis, quorum aliquo necesse est ab ipsius

D intelligi,

1.
2.
3.

intelligi, falsam, vanam & hereticam esse.

L 46. Igitur PRIMO posset esse sensus, idcirco Euangelij promissionem non pendere ab obseruatione mandatorum, quoniam Christianus homo nullis præceptis obligetur, neq; illa ipsi opera, præter fidem, necessaria sint. Et ita quidem negant pleriq; ex istis, eam sententiā accipi debere. Quin etiam Lutherus ipse aliquibus in locis apertè disputauit, Christianos alijs etiam præceptis obligari, ipsi sicut bona opera esse necessaria.

47. Sed contraria tamen sententia homini aliás vario atq; inconstanti merito nihilominus ascribi potuit. Nā ut alia loca ex illius operibus ab alijs notata præteream, in concione quadam per Martinum Bucerum latinè redditā * in hūc modum admonuit: Hic à scandalo cause diligentissimè quod obijciunt tibi, quicunq; docēn^t te operari, & non potius credere; qui Christum legistārū ex praefixa Epistola ad fratrem tibi faciunt & iudicent, neq; sinunt cum tantū auxiliatorem & consolatorem tibi aduenire. Et paulò pōst: Nam si vōles, inquit, sincera fide in Christum non excidere, sed ipsum redemptorē assequi, necessum est ut valedicas omnibus bonis operibus, ne illis aliquid mereti præsumas. Vbi non tantū meriti rationem exclusisse, ex verbis blasphemiarē plenis, quæ continenter subiunxit, videri potest. Addidit enim de bonis operibus: Nihil nisi offendicula sunt, quæ à Christo & Deo te ALIENANT. Coram DEO nulla nisi vnius CHRISTI propria opera momenti alicuius sunt, illis salutem operari tuam credas oportet, NEQUE QVIDQVAM ERGA DEVUM FACERE, NISI UT HVIC EVANGELIO HABEAS CERTAM FIDEM, Christi opera, quæ pro te patri offert, te reddere saluum, quæ ita pura perseverat, dum nullā re nisi Christi meritis confidis, NIHIL VERO AS-

Principiū in dif.
putatione. 3. 4.
5. contra Anti-
nomos.

De 3. Domini-
ca aduentus.
+ Anno 25. quā-
do bene adhuc
illi cum Luthe-
ro conueniebat,
vt ex praefixa E-
pistola ad fra-
tres dispersos p
Gallias apparet.

CIS, QVI ESCIS TANTVM & Christi merita excipis, permittisq; tibi Christum benefacere ac suam erga te dilectionem exercere. Et post pauca: Omnia, inquit, præter fidem opera proximo exhibenda sunt, quod Deus NULLVM præter fidem, qua ipsi suum honorem tribuimus, à nobis requirat. Tum in alia concione, interpre-tans vocem illam Ioannis; Parate viam Domini, rectas facite semitas eius; Viam hanc, inquit, tunc paras, non cùm ieiunas; ORAS, corpus proprium affligis, aut alijs tuis OPERIBVS studes, id quod stulti prædicatores (scilicet sanceti Ecclesiæ patres) hoc tépore Aduentus soliti sunt docere, sed cùm te penitissimè agnoueris, nempe inutilem esse peccatorem, miserum, damnatum cum omnibus operibus tuis & quidquid OMNINO poteris. Cor quodlibet quantò hanc sui cognitionem habuerit perfectiorem, quantò pleniùs agnouerit, se nihil esse, tantò ad illud Domino via parator & instructior est, ETIAM si interim homo nihil nisi vinum creticum bibet, & ingredetur super rosas, NEQVE VERBO QUIDEM ORARET. Et alio in loco: Clarum est, inquit, homini Christiano suam fidem sufficere pro omnibus, neque operibus ei opus fore: quòd si operibus non habet opus, nec lege opus habet: Si lege non habet opus, certè liber est à lege.

48. Sed siue hoc Lutherus aut etiam alij voluerint, siue non voluerint, aut certè iam turpitudine nefarij dogmatis deterriti non velint, certissimum est, illo primo sensu phantasiam istorum cum scriptura sacra pugnare, ideoq; iure in sancta Synodo Tridétina fuisse dā-natā. Nam Christus Dominus tum illud communissimum principium legis naturæ, quo legem contineri dicit &

D. 2 Prophe-

In concione de
Dominica 4. Ad
uentus per Mor
tinsi Bucerii la
tine reddita.

In lib. de He
Christiana.

Sect. 6. con. 20.

- Matth. 7.** Prophetas, scilicet, Quæcunq; vultis, vt faciant vobis
L. 6. constit. A- homines, & vos facite illis; tum vt à Clemente etiā Ro-
 postolicarum.
cap. 23. mano animaduersum est, alia quoq; naturalia præce-
Matth. 19. Mar- pta, disertis verbis confirmauit. Atq; etiam speciatim
ci 10. Luce 18.
Ioan. 3. Luce 13. Baptismi, Pœnitentiaz, Eucharistiaz vsum præcepit; aliá-
Ioan. 6. Luce 22. que præcepta in sermone, quem in mente habuit, aucto-
 ritate planè legislatoris tradidit; Vt ex illa dicendi for-
Matth. 5. mula, qua ēst vsus: Ego autem dico vobis &c. colligit B.
Lib. 1. retract. Augustinus. Quocirca Christianæ institutionis formu-
cap. 22. lam Apostolis tradens, Euntes inquit, docete omnes
Matth. 28. gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & spiri-
 tutus sancti, docentes eos seruare omnia, quæcunq; M A N-
 D A V I vobis.
- Galat. 6.** 49. Et clarissimè D. Paulus: Alter alterius onera por-
 tate, & sic, inquit, adimplebitis legē Christi; siue gene-
L. 3. contrae- ratim hoc loco omnia præcepta, quibus lex Christi con-
pist. Parmenia- tinetur, intellexerit, siue, vt Augustinus exponit, præce-
ni. cap. 2. ptū illud propriè, de quo legimus apud Ioannem; Man-
Ioan. 13. datum nouum do vobis, vt diligatis inuicem. Quod etsi
 antiquum fuerit, nouum tamen eam ob causam appell-
Tract. 6. in Io. lat. an. inquit idē Augustin. quoniam innouat spiritualiter
 eos, qui ipsum adimplēt; tum etiam, quia illud Christus
L. 6. constit. A- innouauit, vt ait Clemens Romanus.
postolicarum.
cap. 23. 50. Denique si nullis Christiani legibus præterquam
 præcepto fidei obligarentur, nulla possent ab illis pecca-
 tata in cultu, aut in alijs vitæ actionibus committi. Nā v-
 bi lex non est, neq; præuaricatio legis, inquit Apostolus.
Rom. 4. Et ideo Dauid præuaricantes reputauit omnes pecca-
Psalm. 118. tores terre, quoniam ne intelligi quidem peccatum po-
 test, quod non sit legis alicuius transgressio. Christianos
 autem non alio genere peccatorum, præterquam pecca-
 to infidelitatis delinquere posse, quis mente præditus,
 qui

qui vel obiter testamētum nouum inspexerit, animum inducat credere?

51. Quanquam Lutherus quidem videri possit ab hac absurditate non longè absuisse, cùm s̄epe scripserit, nūl lum aliud esse pr̄ter infidelitatem peccatū apud Christianos, saltem quod eos damnare possit. Id quod aliās etiam ostenditur esse dogma hæreticum: Nam & peccati cuiuscunq; grauioris stipendium mors est, & cùm Apostolus inquit, his nihil damnationis esse, qui non secundū carnem ambulant, satis insinuat id, quod aliās etiā declarauit, peccata quæcunq; secundū carnem per se posse damnare. Itaq; conuenienter ibi subiungit: Si enim secundū carnem vixeritis, moriēmini. Et sanè si nullum aliud peccatum pr̄ter infidelitatem causa damnationis esse posset, non nisi iniqua planè futura esset forma illa condemnationis, quā constat iustissimū judicem in extremo iudicio usurum esse, cùm dicet: Ite maledicti in ignem æternum. Esuriui ENIM &c. Matthei 25.

52. Quod autem Apostolus ait, fideles non esse sub legi, minimè obstat, quò minus intelligamus eos legibus obligari, quarum transgressione etiam possint damnationem incurrere; sed sensus est, non esse pondere timoris à lege oppressos, si spiritu charitateq; ad eam obseruandam adducātur, vt ipse Apostolus indicat, & D. Augustinus interpretatur. Qui alio etiam in loco versum illum Davidicum exponens: Beatus vir, qui non abiit &c. sed in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte; præclarè notat, quemadmodum iusti quidē sint in lege quatenus ea tenetur, ipsamque spiritu adimplent, non autem sub lege, quoniam nō ex timore illi parent. Qui enim, ait, est sub lege, secundū legem agitur, qui est in lege, secundū legem agit. Aug. lib. de natura & gratia. cap. 57. Psalm. 1. Augus in exp. fitione illius Psalm.

Rom. 3.

53. Sic etiam quod Apostolus distinguens legem nouam à veteri, eam appellat legem fidei, veterem autem, legem factorum, non ita accipiendū est, quasi nulla facta præcipiat lex noua. Extant n. illa Christi præcepta: Benefacite ijs qui oderunt vos. Et Hoc facite in meā commemorationem, & alia, quæ suprà commemorauimus. Sed sensus est; legem nouam propriè esse conscriptā in cordibus per gratiam & fidem; neq; tā multa facta præscribere, quām iniungebat lex vetus, quæ ideo per antonomasiā, vt suprà notauim⁹, appellari potest lex factorū.

Conc. 17.

II.

54. SECUNDО illius commenti Lutherani hic etiam, vt dicebamus, posset esse sensus: quamuis noua lex præcepta contineat necessariò seruanda, eorum tamen obseruationem nullo respectu aut ratione necessariā Christianis esse in eum finem, vt in illis adimpleatur gratia & gloria promissio, sed alias ob causas, videlicet vt fructus fidei edant, & gratos se ostendant &c. Et hoc quidem modo ab ipsis accipi oportere quod afferunt, illud argumentum declarat, quod antea dicebamus, ipsos ad hanc vanitatem impulisse. Si enim, vt frustra cupiunt, certi absq; illa hæsitatione esse volunt, quod sint in gratiam recepti, necesse est negent, obseruationem legis vlo prorsus respectu aut modo requiri ad eum finem, vt quis, siue per ipsam obseruationem, siue alia via gratiam consequatur. Nam si vlo modo ponunt ad hoc esse præceptorum obseruationem necessariam, cùm fateantur dubitandum esse, an ea sit talis qualis esse oportet, cogentur iuxta ratiocinationem illam suam consequenter dubitare, num sint gratiam aliqua tandem via consequuti.

Conc. 44.

55. Sic autē accepta istorū phantasia, similiter est falsa & heretica, & pugnās etiā cum ijs, quæ alioquin ipsi dogmatizant.

matizant. Quæ omnia ordine ostendā. Nam imprimis si, vt passim significant, de obseruatione legis tam perfecta quam post Adæ peccatum nequit esse, loquatur; quæ videlicet procedat, ex integra iustitia, qualē initio accepit Adam, non potest procedere assignatū ab ipsis inter utramq; legem discrimen. Vt. n. Euangelica promissio non pendet ab eiusmodi obseruatione, ita neq; promissio legisveteris pendebat.

56. Est enim, vt aliâs fortasse vberiùs demostrabimus, vanissimum somnium, putare aliquā Dei legem vñquā homines obligauisse, vt ex illa iustitiaz integritate operarentur. Quod enim lex Dei requirit, id ad consequendum per Christi merita finem supernaturalem hominibus est ia hac vita ordinariè necessarium. Hinc enim Christus adolescenti ait, Si vis ad vitam ingredi (vtique non sine meo merito etiam) serua mandata. Et hoc differt lex à consilio, quod præscriptum medium ad finem necessariò exigit; consilium vero, tanquam utile tantum ad finem, illud proponit. Integritatem autem originalis illius iustitiaz adçò non requisuit necessariò ad supernaturalem finem propter Christi merita consequendum Deus, vt etiam ex æternitate decreuerit prædestinatos omnes ab Adam & Abel iusto vsq; ad ultimū, qui nasceretur, pppter Christi merita, sine eiusmodi iustitia aut actionibus ex ea procedentibus, perducere ad beatitudinem.

57. Nec, si eam iustitiā Deus initio Adæ contulit, & posteritati eius etiā conferre, quantum in ipso fuit, voluit, illico vt ex eiusmodi iustitia operaretur præcepit. Nusq; hoc sectarij in scriptura, quā vnicā aliâs iactant, legerūt. Sedeō illud donū pertinebat, vt sanctiūs, feliciūsq; vitā homines ducerent, aliāq; præcepta rectius & purius excquerentur; sic vt nō tantum mortalia peccata, sicut modò per gratiā possimus, sed simule etiam omnia venialia vitare valerent,

58. Cùm

Deut. 6. & Mat. 22. 58. Cùm autem Deum ex toto corde diligere iubemur, non ex integra iustitia, qualem in Adamo amisi-
mus, sed eo modo id facere iubemur, quo ex ipsa scrip-
tura constat, in hac naturè infirmitate & fieri posse & à
multis factum esse per Christi gratiam. Ita videlicet,

Ofer. 10.

vt, quod Propheta exprobrat, non sit cor nostrum diui-
sum, sic vt in eo regnet aliquid aliud præter Deum, sed
affectionem nostrum totum accommodemus illi soli, tan-
quam vltimo fini, quem cæteris rebus omnibus antepo-
namus, cuius causa simus parati, omnia vel facere vel pa-
tri, quæcunq; necessaria sint, vt cum supremo loco habe-
re, ipsiq; ad hærcere possimus.

Deut. 10.

59. Quis enim credit, obsequium, quod ne per gratiæ
quidem præstari queat, ab homine requiri illis verbis:
Et nunc Israel, Quid Dñs Deus tuus petit à te, nisi vt ti-
meas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius, &
diligas eum? Quasi dicat, res est planè, quam adhuc præ-
stare potes. Tum post promulgatam legem, ijs, qui iu-
stitia integræ destituti, eam in hac vita recuperaturi nū-
quam erant, nihilominus dicitur: Hodie Dominus De-
us tuus præcepit tibi (hodie etiam, tanquam adhuc res
fieri possit) vt facias mandata hæc atq; iudicia, vt custo-
dias & impleas ex toto corde, & ex tota anima tua. Ets;

Deut. 26.

**Deut. 4.
1. Reg. 7.**

cùm quæsieris Dominum Deum tuum, inuenies eum,
si tamen ex toto corde quæsieris. Et; si in toto corde
vestro reuertimini ad Dominum, auferte Deos alienos
de medio vestri. Quasi ijs verbis exponeret Samuel, eum
ex toto corde conuersti ad Deum, qui nihil illi antepo-
nit, id est, ad nullam rem sic afficitur, vt eius caussa desci-

8. Paralip. 30.

scat à Deo. Atq; etiam alibi: Dominus, inquit, pro-
pitabitur cunctis, qui in toto corde quærunt eum. Ne-
que minùs procul dubio verè, quam confidenter Da-
uid,

Psalm. 118.

tid. In toto, inquit, corde meo exquisui te. Quod simili-
ter dicere potuerunt sancti omnes, quibus propitius
fuit Deus.

60. Itaq; ex his locis perspicuè apparet, præceptum
diligendi ex toto corde Deum, sic in hac vita impleri
posse, vt peccatum certè contra illud vitetur. Nam
quod Augustinus aliquoties perfectè impleri negat, cō
pertinet, vt intelligamus, non posse nos cō perfectionis
diligendo Deum peruenire, quō tanquam ad finem re-
fertur hoc præceptum; vt perpetuū scilicet Deum dili-
gamus, ad ipsūmq; sine vlla exceptione omnia nostra di-
rigamus, quod est ita ex toto corde Deum diligere, vt
beati soli diligunt. Atq; hoc tantūm Augustinum vo- Lib. de Spiritu
luisse, in eo potissimum loco ipse declarat, vbi ait, ideo & lit. cap. 36.
præceptum hoc traditū fuisse illis verbis, (ex toto cor-
de) vt, quoniam ad perfectionem charitatis beatorum
accommodari etiam ea verba possunt, admoneremur,
quo spem præmittere, & quid fide exposcere, & ad quid
nos extēdere deberemus. Nunquam autem illi ve-
nit in mentem ea perfectione charitatis, quam in hac vi-
ta consequi non possumus, debere nos iam D E V M ex
eius præcepti vi diligere, sed illa qua vt expositum est,
nunc etiam possumus, de qua Ioannes ait, Qui seruat r. Ioan. 2.
verbum eius, verè in hoc charitas Dei perfecta est.

61. Sunt etiam aliæ rationes, quæ perspicuè probant
istos despere, si cum aiunt promissiones legis veteris pē-
dere ex obseruatione perfecta præceptorum, promissio-
nes autem Euangelij non pendere, de obseruatione il-
la, quæ ex iustitia integra proficiscatur, loquuntur. Aut
enim homines, quibus factæ sunt promissiones, quæ ab
eiusmodi obseruatione penderent, potuerunt alia via
salutem consequi, non adhibita illa conditione, aut non

E potuc-

potuerunt. Si potuerunt; non igitur Deus promisit illis salutem dependenter ab obseruatione eiusmodi tanquam à conditione necessaria, sine qua videlicet nolle salutem conferre. Si non potuerunt; nullus igitur ex illis salutem vñquam consequutus est; quia nullus conditionem ad id necessariam adhibuit. Qui etsel error intolerabilis, euidenter cum scriptura pugnans.

62. Præterea certum est, hominibus nullam à Deo fatam esse in lege promissionem salutis, nisi dependenter à Christo: quotquot enim promissiones Dei sunt, inquit Apostolus, in illo Est, id est, in Christo; et non est, inquit Petrus, in alio aliquo salus; nec enim est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri: At ipsi etiam Sectarij fatentur, promissiones propter Christum factas, sine obseruatione illa ex integra iustitia, Christi merito adimpleri posse: Facta est igitur & somniata ab istis promissio talis, quæ ex perfectissima illa obseruatione præceptorum tanquam ex conditione necessaria pendeat.

63. Neq; video sanè, quid hîc isti dicere possint; nisi forte quod haec tenus ignoranter fecerunt, candidè nunc fateantur; videlicet se putauisse, Deum aliquando nihil cogitantem de Christo, promissionem vnam fecisse qua obseruationem ex iustitia integra tanquam conditio nem necessariam ad salutem requireret, postea verò in Christi merita intuentem fecisse aliam, qua promitteret, se sine eiusmodi conditione, quam antea velut omnino necessariam requisuerat, salutem propter Christi merita donaturū. Vel certè existimauisse se, Deum, cū Christum & alia omnia, quæ ad hominū salutē pertinēt, in conspectu haberet, promissionē vnam tamen fecisse, qua independenter à Christo vellet salutē conferre hominibus,

*2. Corinth. 1.
Actor. 4.*

minibus, si ex iustitia integra legem obseruarēt; alteram autem, qua iisdem promitteret donaturum se etiam sine eiusmodi conditione salutem propter Christum, si in ipsum crederent.

64. Si primum imaginati sunt, Deum cogitauerūt miseri sicut hominē, q̄ consilia propter incircumspectionē mutat: si secundū, de Christi gloria detraxerūt, & in Apostolicā doctrinā impegerunt, q̄ disertè negat, salutem vñ quā hominibus fuisse in lege promissā, nisi dependēter à Christo; & prēterea inane faciūt Dei consilium, q̄ promissionē fecerit, quā præsciebat in nullo vñquā hominū fore implendā, qui videlicet per obseruationem legis ex integra iustitia, independēter à Christi meritis, salutem adipisceretur. Et super hæc omnia isti boni viri à nobis cogētur, eiusmodi aliquā promissionē spiritualē salutis, q̄ nō dependeat à Christo, in scripturis, vel (ne videamur tā rigidē cū ipsis agere, q̄ ipsi nobiscū agere volunt) in sacris conciliis, aut sanctorū Patrū scriptis, aut in Ecclesiasticis traditionibus ostendere: vt si hoc nō fecerint, sicut facere in eternū nō possunt, cōfiteātur, q̄ de obseruationē legis ex integra iustitia disputare solēt, tū in hac q̄stione de discrimine legis & euangelij, tū aliās esse, pr̄sus vana.

65. Iam verò si etiam loquantur de obseruatione legis per gratiam nunc possibili, ne tunc quidē doctrina corū secundo illo sensu, quem iam persequimur, procedit. Certissimum enim est, huiusmodi obseruationem non minùs ad eum finem necessariam esse, vt promissio Euāgelij nūc impleatur, quam olim necessaria fuit, vt impletur promissio legis veteris; ita scilicet vt gratia ne iam quidem acquiri possit absque obseruatione possibili præceptorum, saltem secundūm propositum, quod fidē, charitate & pœnitentia contineatur; neque etiam

Locis antea cit.

conseruari aut augeri, & multò minus obtinet gloria si-
ne executione præceptorum cuiusq; generis, quando e-
orum obligatio vrget, & facultas suppetit adimplendi.

66. Hoc apparete uidenter primum ex illis propositionibus conditionalibus, quas in scriptura noui testamēti legitimus: Nisi abundauerit iustitia vestra plus quam scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Et; Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea. Et; Vos amici mei eritis, si feceritis quæ præcipio vobis. Et; Si poenitentiam non habueritis omnes similiter peribitis. Et; Si enim secundūm carnem vixeritis, moriemini; Si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Et; Si sustinebimus & conregnabimus. Et; Si tamen compatimur, vt & conglorificemur. Et; Si quis ergo emundauerit se ab his, fiet uas in honorem.

67. Idem ex alijs propositionibus necessariò colligi-
tur, quælicet conditionalem particulam non habeat, re-
ipsa tamen eandem conditionem manifestè indicant.

Matth. 7. Vt: Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, in-
trabit in regnum cœlorum. Sed qui facit voluntatem

Matth. 7. Matth. 25. patris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœ-
lorum. Et; omnis qui audit verba mea hæc & facit ea,

assimilabitur viro sapienti &c. Et; Ite maledicti in
ignē æternum. Esuriui ENIM &c. Et; Nihil ergo dāna-
tionis est ijs, qui sunt in CHRISTO I E S V, quinon sec-

Rom. 2. cundūm carnem ambulant. Et; Qui reddet vni-
cuiq; iuxta opera sua: ijs quidem qui secundūm pati-
entiam boni operis gloriam & incorruptionem quæ-
runt, vitam æternam. Et; Factus est omnibus obtem-

perantibus sibi causa salutis æternæ. Et; Vt non segnes
efficiamini, verūm imitatores eorum qui fide & patien-
tia hæc

titia hæreditabunt PROMISSIONES. Et; Patientia enim Hebr. 10.
vobis necessaria est, ut voluntatem Deifacientes, reportetis PROMISSIONEM. Et; Satagite ut per bona opera
certam vestram vocationem & electionem faciatis. 2. Petri. 10.

68. Quis tam cæcus est, ut non perspicuè iam videat,
non tantum fidem, sed etiā obseruationē præceptorū in
eum fine in prodeſſe, ut gratiæ & gloriæ ſimus compo-
tes, adeoq; gratiæ & gloriæ promiſſiones ab eiusmodi e-
tiam obſeruatione dependere? Mihi quidem non mi-
nus clarè ſententijs iſtis Lutherana ſententia confutari
videtur, quām eorū ſcriptis, qui contra Lutheranos hoc
tempore diſputationem iſtituunt. Sed probemus
hoc ipsum ex his etiam quæ iſti concedunt. Ac primò
quidem accipio illud quod aiunt fe admittere, præcep-
ta Christianis eſſe neceſſariò ſeruanda. Hic ſi quæ-
ram, quorsum præceptorum obſeruatio neceſſaria ſit;
reſpondebunt mihi, non ut per ipſam pmiſſio ſalutis ad-
impleteatur, hoc enim fieri per ſolam fidem, ſed propter
alios fines, ſcilicet ut fidei fructus oſtendamus &c. Quæ-
ro deinde, utrum ceneant, in eiusmodi homine per ſo-
lam fidem impleri promiſſionem poſſe, qui præcepta nō
obſeruet? Omnino neceſſe eſt, ut negent. Nam in il-
lis tantummodo promiſſio impletur, qui in gratiam di-
uinam recipiuntur; & hi tantum in gratiam diuinam
recipiuntur, qui amore ſupernaturali diliguntur à Deo;
& hi tantum diliguntur hoc amore, qui præcepta (ſal-
tem ſecundūm propositum, quod pœnitentia & chari-
tate continetur) ſeruant: Sicut Christus perspicuè do- Ioan. 14.
cuit. Nunc ita concludo: præceptorum obſeruatio
neceſſaria eſt, ut promiſſio ſalutis per fidem impleteatur:
igitur niſi quis præcepta ſeruet, promiſſio ſalutis non
in eo implebitur: & ſi promiſſio ſalutis in aliquo nō im-

E 3 plebi-

plebitur, nisi præcepta seruet: ergo promissio salutis non est nuda & absoluta planè, sed ab obseruatione mādatorum tanquam à conditione necessariò pendet, & consequenter præceptorum obseruatio in eū etiam si-
ne vtilis atq; necessaria est, vt pmissio eiusmodi adimple-
atur. An est vlla consequētia ex istis, quæ nō sit evidens?

69. Accedit, quòd isti aliás in eo etiam errore sunt, vt existiment, fidem eam, quæ ad salutem necessaria est, nō posse absq; charitate, adeoq; absq; obseruatione māda-
torum, quatenus virtute in charitate includitur, consi-
stere. Ex quo etiam illico sequitur, promissionem salu-
tis hoc ipso quòd ab eiusmodi fide tanquam à conditio-
ne pendet, ab obseruatione quoq; mandatorum aliquo tandem modo seu respectu, vt à conditione necessaria
pendere: atq; adeo non ita planè nudam & absolutam esse, vt obseruatio præceptorum ad eius etiam executi-
onem omnino non conferat: Qui erat secundus modus
quo dicebamus antea accipi posse Lutheranam hanc fa-
bulam de discrimine Legis & Euangeli, cōq; modo ac-
ceptā (sicut illos etiā accipe debere, si de gratia certi ef-
fe volūt, suprà ostēdimus) planè falsā, hæreticā, & istorū
etiā dogmatibus repugnantē esse, vt iā est demonstratū.

III.

70. Restat vt illū alium modū excutiamus, quo dixi-
mus posse TERTIO intelligi Lutheranam differentiam
legis veteris & nouæ, nimirum vt sit sensus, promissionē
Euāgelicam, et si aliquo tandem respectu ab obseruatione
mandatorū pendeat, at non eo modocertè, quasi ex eius
vi compleatur, id est, quasi salutē ipsa cōciliet vel appre-
hendat, sed solā fidē hoc facere: promissionem autē legis
veteris ab obseruatione mandatorū eo modo dependis-
se. Et si nō aliud velint, primū nō erit igitur Euāgeliica
promissio à cōditione obseruatiōis mādatorū planè ab-
soluta. Deinde vt promissionē legis veteris ab obseruati-

Suprà conclusi-
one 54.

one man-
Google

one mandatorū tanquā à conditione, quæ salutē ipsa cōsequutura esset, dependisse doceant, ad obseruationē ex iustitia integra iā impossibilē recurrendū ipsis erit. non n. cōcedent, obseruationē mandatorū talē, qualis in hac naturæ corruptione esse potest, sic ad effectū pmissionis legis veteris necessariā fuīsse, vt ipsa gratiā per se cōciliaret. Nā si qui ex illis ad quosea pmissio propriè p̄tinuit, iustificati sunt, eos itē sola fide in Christū, nō autē obseruationē mādatorū quā in hac infirmitate naturæ p̄stare potuerūt, salutē adeptos fuīsse volūt. Commentū autē pmissionis diuinę, quæ ex obseruatione illa post amissā iustitiā originalem impossibili tanq̄ ex necessaria conditio ne vlo modo p̄deat, quale sit, satis antea docuimus.

Cone. 57. &
deinceps.

71. Sed neq; tertio illo sensu consequi poterunt id, q; in hac disputatione pr̄cipuè sibi proponūt, videlicet vt certissimē sine vlla hæsitationē vnuſquisq; statuere possit, se gratiā adeptū esse, atq; adeò pmissionē in se esse completa. Si. n. vlo tandē respectu pmissio pendet ex obseruatione mandatorū tali, qualis in hac infirmitate naturę potest ac debet esse, vt q̄sq; dubitare potest, nū eo modo mādata seruet, quo valet ac debet, ita etiam num adimplatur in se pmissio, quæ ex eiusmodi obseruationē, quacunq; tandē de causa, pendet. Quod. n. ad hanc dubitationē attinet, nihil interest, vtrū hoc vel illo respectu pmissio p̄deat ex obseruatione mādatorū, modò aliquo tandē respectu ex ea certè sic pendeat, vt nemo sine illa consequatur, siue p̄ solā fidē, siue alia via effectū pmissionis: hoc. n. ipso dubitatio de obseruationē ad effectū etiā pmissionis, q; sine obseruationē nō cōtingit, se se extēdet,

72. Ac propterea suprà dicebam, istos, si quicquā de suis phantasias atq; hallucinationibus intelligunt, negare etiam absolutē, iuxta secundum illum opinionis suæ sensum prius confutatum, debere, vlo respectu promissio nem

Cone. 54.

nem Euangelicam ab obseruatione mandatorum pendere. Quanquam ne tunc quidem miseri atq; ignorantissimi homines haberent exitum. Nam adhuc de propria fide, à qua prorsus ponunt pendere promissionem, dubitare possent, num talis esset, qualem scriptura sacra requirit, ut gratiam apprehendat; videlicet an supernaturalis & legitima persuasio sit, quæ diuina inspiratione atq; ope nitatur, an verò tantum opinio vel temerè, vel certè sine diuino instinctu suscepta.

Ephes. 2.

Lib. 13. de Trin. cap. 1. 73. Etsi enim qui credit, sicut Augustinus notat, certò sciat se credere, conditio tamen propriæ fidei non minus ignota est vnicuique, quam conditio propriæ pœnitentiæ vel charitatis. Tametsi quales hos motus in genere esse oporteat, scriptura doceat: Sed ut nihilominus potest quis in particulari decipi, falsò putans se tamē pœnitentiam aut charitatem habere, qualem scriptura requirit, ita etiam nonnunquam accidit, ut quis falsò putet, se habere legitimam fidem. Quod, ut eamodū præteream, quæ contra vanam istorum fiduciam aliás disputari solent, satis ipsis esse deberet, ut ne putarent, se de propria gratia esse posse prorsus certos; Maxime cum fidem arbitrentur non posse legitimam esse, sine pœnitentia & charitate legitima, ipsique etiam nobiscum fateantur, vnicuique esse incertum, num pœnitentiæ & charitatis motum legitimum habeat: ex hoc enim necessariò consequitur, debere ipsis dubitare quoque num habeant tamē fidem qualem requirunt, atque adeo num sint consequuti gratiam.

74. Sed ostendamus deinceps, opinionem istorum, illo tertio sensu acceptam, non tantum cum ipsorum placitis non cohærere, ut satis haec tenus est declaratum, verum etiam cum vera fide pugnare, ex qua constet, effectum

fectum promissionis Euangelicæ, nec propter gratiam & gloriam, non minus obseruatione mandatorum quam si de apprehendi; hoc solum excepto, quod, ut ex orthodoxa sententia in Cœilio Tridentino explicatum est, fides est initium, fundamentum & radix nostræ salutis; cum ne cesset, eam prælucere reliquis, quæ ad salutem requiruntur.

Sess. 6. cap. 8.
Ita etiam D. August. lib de pradestinatione sanctorum. cap. 7.

75. Ut autem probatio rectius instituatur, considerandum est, nos non uno eodemque modo aduersus istos asserere, gratiam & gloriam obseruatione mandatorum conciliari siue apprehendendi. Nam gratiam obtineri dicimus obseruatione mandatorum, etiam secundum solum positionem, quod fide, charitate, aut pœnitentia legitima continetur; Siquidem possunt hi motus, vel quando nullum omnino præceptum vrget, vel etiam quando aliquod vrget, ante illius executionem in momen^{to} haberi, adeoque gratiam conciliare. Neque verò id ita, quasi in motu fidei, charitatis aut pœnitentiæ insit verum meritum gratiæ: hoc enim nos non minus contra Pelagianos negamus constanter, quam solent Sectarij mendaciter nobis obijcere; sed quia eiusmodi motibus, adiuvante Deo, sufficienter homo disponitur ad suscipiendam gratiam. Quod, ut statim videbimus, non est, sicut ex ignorantia Sectarij putat, motus eos dignitate sua gratiam promerer. Ut quis autem obseruatione mandatorum gloriæ obtineat, eorum etiam executionem, quando obligatio vrget, & implendi facultas adest, cum scriptura sancta requirimus; contra Sectarij quoque docemus, non sola fide, sed executionem eiusmodi uniuersum cū fide valere ad gloriæ apprehensionem, & quidem ita, ut ipsam etiam verè mereatur.

Vide Cœl. Trid.
Sess. 6. c. 5. & 8.

76. Vtrumque igitur aduersus istorum doctrinam, tertio illo modo, quem iam oppugnamus, acceptam, breuiter probandum est. Quod ad gratiæ quidem attinet, hoc modo:

Probatur, gra-
tiam non solam-
de sed charita-
tis etiam & poe-
nitentie motibus
apprehendi.

gratiam aliquo animi motu apprehendi siue conciliari,
aliud non est, quam lege Dei ordinaria ita motum ali-
quam ad iustificationem requiri & acceptari, ut ex his,
qui ratione vtuntur, illi omnes & soli gratia diuina cer-
tissime propter Christi merita donentur, qui eiusmodi
motum vna cum aliis requisitis habent. Hoc enim est
motum aliquem hominibus instar manus esse, qua gra-
tiam capiant, sibiq; merita Christi applicent; nimiru,&
eos qui eiusmodi motu cōcitantur, ita certò per Christi
merita gratiam cōsequi, ut solet quis certò comprehen-
dere rem quam manu capit, & eos qui eiusmodi motu
carent, ita certò gratiam nō consequi, ut certum est ho-
minem orbatum manibus id non apprehendere, quod
sine manibus capere non potest. Et si hoc nō vident ad-
uersarij subesse tantū suis vocibus, quando metaphoricè
dicunt, fidei motum manum esse quæ gratiam accipit,
certissimum est eos proprias voces ignorare, tantumq;
sine intelligētia rei significatæ, sonare verba, ut in omni-
bus ferè controversiis ob ignorantiam, qua vehemen-
tissimè laborat, facere solent. Huiusmodi enim & simi-
les loquendi formulæ ideo in fidei motum conueniunt,
quoniā ex lege Dei ordinaria sic ille ad iustificationem
requiritur & acceptatur, ut ex iis qui ratione vtuntur illi
omnes & soli propter Christū gratia donentur, qui fidei
motum legitimū habent vna cum aliis motibus; quos
in mente etiam eius, qui iustificatur, excitari debere, ipsi
quoq; sectarij fatentur: quamuis ob imperitiam, ut iam
videbimus, negent, illis etiam gratiam apprehendi.

77. Nunc ita ad rationem concludendam procedo:
Ex Scripturis sanctis certissimum est, ordinaria Dei lege,
eo modo quo paulò antè posuimus, nō tantum fidei mo-
tum, sed motum etiam pœnitentie & charitatis ad iusti-
ficatio-

ficationem requiri & acceptari in his qui ratione vtruntur: Nam vt illud legimus, Gratia saluati estis per fidem; Ephes. 2.
 &, Sine fide impossibile est placere Deo; ita etiam legimus: Si quis diligit me diligetur a patre meo; &, Qui non diligit, manet in morte: tu etiam de poenitentia: Si impius egerit poenitentiam a peccato suo, vita viuet & non morietur; &, Si poenitentiam non habueritis, omnes similes morib[us] plorab[us] militer peribitis; vt iam alias huius generis sententias plurimas omittam. Necessaria igitur consequentia partim ex ipsa verborum notione, partim ex scripturis sanctis ducta concluditur, gratiam, vt affirmauimus, non tantum fiduci motu, sed etiam motu charitatis & poenitentiae apprehendi; ac proinde gratiae promissionem ab observatione quoque mandatorum secundum propositum, quod charitate & poenitentia contineatur, sic dependere, vt per ipsam etiam oporteat illius effectum apprehendi.

78. Atque hinc etiam nullo negotio euinci potest, his motibus, tanquam dispositionibus, uti dicebamus, gratiam acquireti. Etenim ab his qui rem intelligunt, hoc ipsis mens nostra ad suscipiendam gratiam sufficienter disponi dicitur, quod excitata & adiuta diuinitus, ad ipsum gratiae auctorē Deū sese conuertit aliquibus motibus, quibus ex lege ordinaria necessariō indiget, quique ei sufficiunt, vt gratiae dono propter Christi meritū afficiatur. Itaque menti eiusmodi motibus in Deū conuersis, tanquam sufficienter parat & dispositis, gratia donari dicitur, nequaquam quidē vt merces qua bonitas siue dignitas eiusmodi motuum ex debito iustitiae compensetur, (hoc n. non esset tantum eiusmodi motibus disponi & parari mente ad gratiam, verum etiam gratiam mereri, quod minimè fit) sed tanquam gratuitū plane munus ex diuina misericordia profectum, cuius mens tunc demum proxime capax est,

Simile.

cum ita erga Deum mouetur, sicut ex lege ordinaria opus est ad hoc, ut misericordiam consequatur. Quemadmodum, si quis princeps pauperibus illis omnibus & solis eleemosynam se certam gratis ex miseratione erogaturum promitteret, qui ad ipsum venirent, eleemosynamq; peterent, disponi quidem & parari pauperes ad eam eleemosynam accipiemad, conueniendo principem & petendo diceremus: mereti autem eleemosynam eo ipso non diceremus.

Vt suprà conc.
77. ex scriptura probatū est.

79. Quoniā igitur in his, qui ratione vtuntur, motus fidei, charitatis & pœnitentiæ necessarij sunt & sufficiunt ut quis gratię munere ex miseratione diuina, adeo que gratis afficiatur, pspicuū est, eos motus, quāuis gratiam non mercantur, mentem tamen ad suscipiendam gratiam dispōnere, etenusq; gratiam conciliare seu apprehendere. Quod quidem idcirco ab istis hominibus haec tenus negatū est, quoniā omnis verę Theologie, imo mediocris etiam intelligentiæ expertes, quid nomine dispositiōis intelligeremus, & quomodo eius ratio à ratiōe meriti differret, nunq; asseq potuerūt. Sed spero ex his paucis rē fore planiorē ijs saltē q; plusq; isti intelligūt.

80. S V P E R E S T, ut similiter ostendamus, gloriæ promissionem sic ab obseruatione mandatorū, etiā secundū executionē, pēdere, ut ad eius consecutionem non sola fides, sed huiusmodi quoq; mandatorū obseruatio per se conducat, cāmq; proinde apprehendat. Quod sanè ita generatim pronuntiatū evidenter ex eo cōsequitur, quod ex his qui ratione vtūt illi soli & omnes propter Christi meritum adipiscuntur gloriam, qui seruant mādata: quemadmodum & ex alijs locis passim, & ex illo Christi responso constat: Si vis ad vitā ingredi, serua mādata: Hoc enim, sicut supra quoq; de apprehensione gratię ra-

Matth. 19.

tia ratiocinabamur, est, obseruationem mandatorum instar manus nobis esse, qua gloriam consequi possimus. Atq; etiam id ipsum multis testimoniis antea citatis confirmatur, quibus disertè docemur, oportere nos nō tantum credere, sed etiam facere voluntatem Domini, vt regnum cœlorum & repromotionem, sicut apertè Paulus inquit, accipiāmus. Deniq; nullo prorsus modo assecuratio vitæ æternæ in Scripturis sanctis fidei tribuitur, quo non etiam obseruationi mandatorum tribuatur, dū non minùs ipsa, quam fides exigitur.

Hebr. 6. & 10.

81. Imò si quæ differentia est, obseruatio potius mandatorum, quod ad hunc effectum attinet, fidei videtur anteponi. Ut cùm Christus Dominus, non secùs quam si Lutheranos solos notare voluisset, admonuit: Attende à falsis Prophetis &c. nō omnis, qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cœlorū, sed qui facit voluntatē Patris mei, qui in cœlis est, IPSE (quoniā hoc videlicet facit) intrabit in regnū cœlorum. Itē; Omnis, qui audit verba mea hæc, & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificauit domum suam supra petram &c. Quid autem is, qui non facit? Omnis, inquit, qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificauit domum suam super arenam.

Matth. 7.

Ibidem.

82. Quæ igitur præstigia sunt istæ Lutheranæ, ex arenanobis facere petram, & ex petra arenā, id est virtutem apprehendendi vitam æternam soli fidei, quā Christus arenæ comparauit, tribuere: obseruationi autem mandatorū, quam cum fide coniunctā instar esse firmę petrę dixit, negare? Et vnde hoc dogma colligunt, vel potius vnde contrariam sententiam non colligunt? Certè charitatem, quæ legem implet, & fide maiorem, & viam ad beatitudinis terminum, quō tendimus, excellentiorem

Matth. 7.

1. Cor. 13.

1. Cor. 12.

F 3 esse

esse dixit Apostolus. Quod si charitas maior quam fides est, & excellentior ad beatitudinem via est, non modo non sola fides beatitudinem apprehendet, sed aliquid aliud erit, quod excellentius quam fides ad beatitudinem nos perducet.

83. Sed probemus etiam breuitet observatione mandatorum sic vitam æternam apprehendere seu conciliare, ut vna cum fide eam etiam tanquam mercedem mereatur; ut ea quoque ratione promissionem vitæ æternæ à bonis operibus tanquam à conditione dependere constet. Complectar autem breui rem totam, copiosè aliás disputari solitam, hac ratione: Si quæ operum bonitas iuxta formam commutatiæ vel distributiæ iustitiae compensari aliquo munere ex obligatione debet, dubium non est, quin hoc ipso eiusmodi opera censenda sint mereri tanquam mercedem id munus, eoque proinde digna esse. Hæc enim est usitata notio nominis, ut exemplis quotidianis, quæ vnicuique sunt in promptu, ad doceri potest: Constat autem ex Scripturis sanctis, Deum Jacob, & alijs. Christi metitis adductum, promissione se obligauisse ad compensandum vitæ æternæ munere bona iustorum opera.

Psal 61. Rom. 2. secundum formam iustitiae distributiæ, (de forma enim commutatiæ, multain utramque partem probabiliter in proprio loco disputanda essent, siue quibus potest iam à nobis, ex eo quod certum est, orthodoxa sententia probari) ita scilicet ut quantum unius opera bonitate adeoq; dignitate, quam ex gratia & charitate potissimum habent, alterius opera excesserint, tanto unus quam alter perfectius & clarius essentiam diuinam sit visurus: Non est igitur dubitandum, quin bona opera iustorum vitam æternam verè mereantur.

84. Probatur verò id quod assumpsimus ex illis locis: ^{Rom. 2.}
Qui reddet vnicuiq; IUXTA OPERA SYRA. Et; Beatus vir ^{Iacob. 1.}
 qui suffert temptationem quoniam cùm probatus fuerit,
 accipiet coronā vitę, quam repromisit Dominus diligē-
 tibus sc. Et; In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, ^{2. Timoth. 4.}
 quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex; nō
 solūm autem mihi, sed & iis qui diligunt aduentum eius.
Vbi pulchrè Augustinus: Quid tibi, inquit, reddet, nisi <sup>D. August. super
Psal. 82.</sup>
 quod tibi debet? Vnde tibi debet? Quid ei dedisti? Quis
 prior dedit illi & retribuet ei? Debitorē Dominus ipse
 fecit se, non accipiendo, sed promittendo; non ei dici-
 tur, redde quod acceperisti, sed redde quod promisisti.

85. Atq; huc etiam alia testimonia pertinent ex qui-
 bus apparet vitam æternam, quasi bonorum operū mer-
 cedem retribui iustis, adeoque ex debito, non ex mera
 gratia: Ei enim qui operatur merces non imputatur se-
 cundūm grātiā, sed secundūm debitū, vt ait Aposto-
 lus. ^{Rom. 4.} **Quamuis non retribuatur quidem vita æterna nisi**
 pro meritis quæ contulit gratia. **Quo sensu interpreta-**
 tur Augustinus illud quod ait alibi Apostolus, ^a **Gratia**
 Dei vita æterna. Illius autem generis testimonia nota
 sunt: Vt; ^b Ego ero protector tuus & merces tua magna
 nimis. Et; ^c Iusti autē in perpetuum viuent, & apud Do-
 minum est merces eorū. Et; ^d Gaudete & exultate, quo-
 niam merces vestra copiosa est in cœlis &c.

86. Quod autem aduersarios hoc loco errare facit, est,
 quoniam omnia opera iustorum hoc ipso quod ex integra
 iustitia, qualē in Adamo amisimus, nō oriuntur, peccata
 esse adeoque mercede indigna, non tantum hereticē sed
 admodum etiam imperitē censem: siquidein vt antea
 ostendimus, nemo ex iustitia eiusmodi operari iubetur.
 Deinde etiam non assequuntur, rationem meriti in
 operi-

^a Aug lib. de Cor-
rectione & gra-
tia cap. 13.
^b Vide etiam li. de
gratia & lib. 16.
cap. 8.

^c Rom. 6.
^b Genes. 15.
^c Sapient. 5.
^d Matth. 5.

August. sup.
Psal. 83.

operibus bonis piorum rectissimè posse consistere, tametsi non præcisè propter eorum bonitatem Deus ad remunerationem obligetur, sed potissimum, ut Augustinus docet, promissione sua. Cum tamen ratio meriti hoc ipso in aliquo bono opere insit, quod secundum aliquem modum iustitiae, ex obligatione, vnde cunque potissimum illa oriatur, compensari debeat. Ut si princeps promisisset, se parua obsequia subditorum magnis præmiis secundum iustitiae distributiuæ proportionem compensaturum, nemo dubitaret, quin subditus, obsequium aliquod ex illis præstans, præmium iuxta proportionem sibi ex promissione principis debitum mereretur.

87. Dico autem, obligationem diuinam potissimum oriri ex promissione, non autē ex promissione sola oriri; quoniam facta promissione, qua Deus etiam in genere obligauit se ad remunerandum, iuxta æqualem proportionem, recta iustorum opera; non tantum ex promissione sua, sed ex bonitate quoque maiori vel minori operum, ut à gratia procedunt, obligatur ad compensanda in specie hæc aut illa opera, secundum hanc vel illam proportionem; quoniam ex maiori vel minori operum bonitate sit, ut non nisi ea sit iusta proportio, qualem in genere promisit se seruaturum. Ex qua re appareat, abunde suppetere nobis rationem, cur iustorum opera, secundum iustitiam distributiuam meritoria vitæ æternæ esse dicamus, siquidem ipsa etiam ut à gratia procedunt, tametsi non ea ratione præcisè, sed posita etiam promissione, Deum obligant ad retribuendam vitam æternam in eodem gradu, quo illa viuiscuiusque iusti operibus iusta proportione respondet.

88. Et nihil huic doctrinæ obstat quod promissionem Deus non nisi liberaliter nobis fecit: hinc enim tantum conse-

consequitur, ipsum liberaliter ad retributionem iuxta formam distributiuę iustitiae se obligauisse. Postquam hoc autem, quocunq; tandem id modo, fecit, obligatus omnino nobis & debitor à scipso, ut Augustinus inquit, In Psalm. 83.
factus manet; & quidem obligatione longè arctiori
quām sit ea quā nos ipse ad aliquid faciendū astringit:
Nos enim facere secus quām obligati sumus, tametsi id
non recte, possumus: Ille omnino secus, quām promi-
fit, facere nequit. Quia natura fidelis est, & negare sei- 2. Timoth. 2.
psum nullo modo potest.

89. Sed neq; ex hac doctrina recte colliges, in fidei charitatis & p̄c̄nitentię motibus, quibus ad gratiam suffici-
enter desponimur, inesse similiter verum meritum eius-
dem gratiae; quod videlicet maiore vel minore gratia
ex promissione diuina iuxta proportionem bonitatis
eiusmodi motuū compensari debeat. Aut enim hi mo-
tus à gratia iustificante non procedunt; aut ab ea etiam
procedunt: Si non procedunt; tunc neq; gratiam neq;
etiam vitam æternā ex iustitia merentur. Certum enim
ex diuinis literis est, nullos bonos motus aut opera ex
promissione diuina secundum iustitiae proportionem a-
liquo munere compensari, nisi ex gratia procedant, ab
eaq; tanquam à radice bonitatem accipient. Si autem,
quod grauioribus Theologis merito placet, ab ipsa etiā
gratia iustificante procedunt illi motus, merentur illi
quidem catenus ex promissione diuina vitam æternam
secundum iustitiae proportionem, minimè verò ipsam
gratiā à qua meriti valorem habent. Nam ne intelligere
quidem possumus id ipsum esse mercedem ac prēmium
compensans valorem operis, quod principium sit atq;
radix ex qua is ipse valor meritūq; operis existat. Quo-
circa, sicut superiùs etiam docuimus, homini motibus

G fidei

fidei poenitentię & charitatis disposito minimè promittit Deus gratiam tanquā mercedem qua eiusmodi motuum bonitatem compenset, sed tanquam donum ex sola misericordia cōferendum secundūm eam proportionem qua homo ipse adiuuante Deo magis vel minus capacem eius se reddiderit per illos ipsos motus. Vt si princeps aliquis promitteret sē ex misericordia sola pauperibus potentibus erogaturum eleemosynam, maiorem aut minorem prout ipsi magis aut minus institerint petendo.

90. Verūm hæc aliâs fortassis in proprio loco latiūs. Nam quod ad institutum præsens attinebat, satis haecne demonstrauisse videmur, quod Seſtarij subinde tāquam fundamentum suorum commentorum repetūt, legem veterem ab Euangelio hoc differre quod illa promissionem habeat conditionalem ab obſeruatione præceptorum pendentem, euangelium autem ab ea conditioне absolutam, non posse ab ipsis, quocunq; tandem se vertant, defendi, sed phantasma merum esse, quod ipsi met non intelligunt, sicut nec alia multa quæ super hoc ruinoso fundamento extruunt. Lex enim vetus & lex noua, siue pro præceptis siue pro tota summa vtriusq; religionis accipiantur, non aliter differunt quàm suprà docuimus. Et si speciatim ad vtriusq; religionis promissiones, quod ad earum efficaciam attinet, discrimen accommodare volumus, in hoc tantūm est ponendum, quod promissiones veteris legis efficaces nō erant per se vt ad illam legem pertinebant, sed per relationem ad auctorem alterius legis Christum: promissiones autem Euangelicæ non respiciunt ad aliam legem, sed per Christum nouæ legis auctorem adimplentur, iuxta doctrinam Paulinam suprà expositam. Quod ad conditio-

nem

nem autem obseruationis mādatorum attinet, sicut ex ea pendebant promissiones veteris legis, ita etiam promissiones euanglicæ, vt rectissimè à patribus Concilij *Seu. 6. Con. 2. ad Tridentini definitum*, & à nobis hætenus, refutatis ordine omnibus modis quibus contrarium isti cogitare possunt, manifestè ostensum est.

91. Neq; quidquam ipsorum causam iuuat, quod Apostolus legem nouam aliquibus in locis legem fidei, eiusq; iustitiam, iustitiam fidei appellat, cùm legem veterem nominet legem factorum. Non enim ideo negare vult, præter præceptum fidei alia esse nouæ legis præcepta à quorum obseruatione tanquam à conditio-
nē, vt explicatur *enī* est, præmissio salutis dependeat; sed tantum distinguit legem nouam à lege veteri, quæ, quia plura facta præscribit, lex factorū antonomasticōs, vt su- *Con. 17. & 13.*
prænotauimus, dicebatur, cùm contrà lex noua, quia maximè illustrem fidem requirit, antonomasticōs lex fidei meritò nominetur. Quam sanè utriusq; legis distinctionem ideo Apostolus stabilire conatus est, vt Iudæis persuadere posset, præter legem Mosaycam, aliam ipsis expectandam fuisse diuinam legem perfectiorem, quam complecti deberent: quō itidem disputatio spe-
stat eius loci epistolæ ad Romanos, quem Caluinus & *Rom. 10. Lib. 3. inst. c. 11. Seu. 17.*
alij Sc̄tarij, non intelligentes quæ legunt, neq; quæ lo-
quuntur, in primis corrumpere sunt conati. Dominus misereatur cœxitatis illorum.

LAVS DEO OPT. MAX. ET BEATISSIMAE VIR.
gini. *Sanctissima Domina nostra.*

ERRATA.

In fine concl. 1. pro? pone? post concl. 2. p. Sed, lege similiter. 4. quod.
25. adimplendi. 28. hic. 29. cæremonijs. 42. prædicare. 49. monte.

Disputatio hæc de vera & falsa differen-
tia veteris ac nouæ legis orthodoxa &
erudita est, atq; ita digna quæ typis ex-
cusa publicè ad disputandum propo-
natur. ita testor ego

OTHO EISENREICH Societa-
tis IESV SS. Theolog. Profes-
sor ordinarius & eiusdem fa-
cultat. pro tempore Decanus.

Digitized by Google
04. März 1999
Buchbinderei
H. Pantaleo
85376 Massenhausen
Tel.: 08165/80121

